

expertisecentrum
dementie
Vlaanderen

REFERENTIEKADER VOOR
KWALITEIT VAN LEVEN, WONEN
EN ZORG VOOR PERSONEN MET
DEMENTIE

OVERZICHT VAN ALLE
DOELSTELLINGEN

Fundamenten van goede zorg

Beeldvorming

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... er in de zorgvoorziening op een **geuanceerde en respectvolle manier** over dementie gecommuniceerd wordt.
2. ... we iemand met dementie in de eerste plaats **als mens zien** en niet als een verzameling van symptomen.

Normalisatie

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ...verblijft in een voor hem **gezellige, huiselijke** en **herkenbare** omgeving (inrichting, meubilair, voorwerpen ...).
2. ... de mogelijkheid heeft om te participeren aan voor hem **betekenisvolle** dagelijkse activiteiten.
3. ... **inspraak heeft** in hoe hij zijn dag indeelt (opstaan, maaltijden, gaan slapen, activiteiten ...).
4. ... en zijn naasten **op de hoogte zijn** van de visie op normalisatie (en van de consequenties).

Autonomie in geborgenheid

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat we de **autonomie** van iemand met dementie zeer bewust en creatief **stimuleren** en dat we tegelijkertijd **geborgenheid bieden** waar nodig.
2. ... dat de persoon met dementie altijd gevraagd wordt naar zijn mening en dat hij **betrokken wordt** bij grote en kleine beslissingsprocessen. De manier waarop sluit aan bij zijn beleving en is afgestemd.
3. ... dat de persoon met dementie **als mens centraal staat** wanneer anderen een beslissing in zijn plaats moeten nemen (cf. checklist voor plaatsvervangende beslissingen).

Afgestemde zorg

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat we als zorgverlenend team iemands **levensverhaal, persoonlijkheid en de domeinen die bijdragen tot zijn kwaliteit van leven kennen**. Deze elementen worden bevraagd bij de opstart van de zorgverlening en aangepast doorheen het zorgtraject.

2. ... dat de persoon met dementie **zorg en ondersteuning krijgt** die aansluit op zijn wensen en verlangens (o.a. culturele gewoonten en achtergrond) en op die van belangrijke derden.

3. ... dat de persoon met dementie die nog in de eigen vertrouwde omgeving woont, een **vast aanspreekpunt** heeft dat de situatie nauwgezet opvolgt en bereikbaar is bij vragen.

4. ... dat de persoon met dementie **zowel een zorg- als een ziektediagnose** krijgt, wanneer hij daar klaar voor is.

Mantelzorgers en naasten

Ik zorg ervoor dat de mantelzorgers ...

... als medezorgverlener ...

1. ... erkend worden . Er is open communicatie, de verwachtingen worden aan beide zijden geëxpliciteerd. De samenwerking versterkt de draagkracht van alle partijen (zorgverlener, mantelzorgers, persoon met dementie) en vergroot de kwaliteit van leven van de persoon met dementie.

2. ... een takenpakket hebben dat **afgestemd** is op hun mogelijkheden (draagkracht-draaglast).

3. ... **informatie en vaardigheden aangereikt** krijgen op maat van de zorgsituatie.

... als medecliënt ...

1. ... gevraagd worden naar hun **beleving** of **noden** en dat de zorg of doorverwijzing hierop wordt afgestemd.

2. ... worden geïnformeerd over **respijtzorg** (bij thuiswonende personen met dementie) **en financiële ondersteuningsmogelijkheden**.

3. ... de mogelijkheid hebben tot (of worden doorverwezen naar) **psycho-educatie**, telefonische en online **informatiekanalen** en **lotgenotencontact**.

... als naaste ...

1. ... ruimte ervaren om zich **partner, kind, vriend** ... te voelen en niet enkel zorgverlener.

2. ... zich welkom en thuis voelen op de plaats waar de persoon met dementie woont. (enkel voor woonzorgcentra)

... als expert ...

1. ... **actief bevraagd en betrokken** worden als expert en dat hun ervaring – in de mate van het mogelijke – verweven wordt in de zorg.

De professionele zorgverleners en vrijwilligers

Ik zorg ervoor dat ik en mijn medewerkers ...

1. ... **waardigheidsondersteunende zorg** geven.
2. ... **dementiespecifieke kennis en vaardigheden** bezitten en ons ook regelmatig bijscholen.
3. ... **vriendelijk, geduldig en respectvol** zijn.
4. ... een **authentieke betrokkenheid** voelen naar mensen met dementie.
5. ... weten wat **echt van betekenis** is voor de persoon met dementie en zijn naasten.
6. ... ons bewust zijn van onze **machtspositie** en daar zorgvuldig mee omgaan.
7. ... dankzij een **zelfkritische en onderzoekende houding** de kwaliteit van leven en levenszin van de personen met dementie trachten te verhogen.

Toepassingen in dementiezorg

Maaltijdzorg

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... de persoon met dementie **lekkere, aantrekkelijk gepresenteerde maaltijden** krijgt die afgestemd zijn op zijn nutritionele noden (voedingswaarde, consistentie ...).

2. ... de persoon met dementie in een **aangename omgeving** kan eten.

3. ... ik en de zorgverleners oog hebben voor de **preventie van malnutritie en dehydratie**, dat we kennis en inzicht hebben in **voedings- en slikproblemen**.

4. ... de persoon met dementie **aangepaste ondersteuning en hulpmiddelen** krijgt bij voedings- of slikproblemen.

5. ... de persoon met dementie kan eten **wat hij wil** en **wanneer hij dat wil**.

6. ... de persoon met dementie een **goede mondhygiëne** heeft.

Preventie

Ik zorg ervoor dat mensen met en zonder dementie ...

1. ... **aangemoedigd worden tot een gezonde leefstijl**, met o.a. voldoende beweging, gezonde voeding, een sociaal actief leven en cognitieve uitdagingen.

Moeilijk hanteerbaar gedrag

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie die moeilijk hanteerbaar gedrag stelt ...

1. ... omringd wordt door een team dat een **analyse van het gedrag** maakt (uitlokkende, versterkende en beïnvloedende factoren).

2. ... **de beste aanpak** krijgt om het gedrag of de onrust te verminderen.

3. ... **zo weinig mogelijk antipsychotica** krijgt en dat zorgverleners zeer bewust omgaan met de opstart en afbouw van deze medicatie.

4. ... omringd is door zorgverleners die **opgeleid zijn** in de preventie en de persoonsgerichte aanpak van moeilijk hanteerbaar gedrag.

Psychosociale ondersteuning voor de persoon met dementie en de mantelzorgers

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie en zijn mantelzorgers ...

1. ... bij **elke zorgverlener** terechtkunnen met hun verhaal.
2. ... op de hoogte zijn van en doorverwezen worden naar het aanbod aan **psycho-educatie en lotgenotencontact** in hun buurt zodat zij die ondersteuning vinden die het best bij hen past.

Dossiervorming en zorgplan

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat de persoon met dementie een dossier heeft dat op een **holistische** en **persoonsgerichte** manier weergeeft wie hij is.
2. ... dat de persoon met dementie **een actueel zorgplan op maat** heeft, opgesteld en besproken met hem en met zijn mantelzorgers.
3. ... dat de belangrijkste persoonsgerichte informatie meegegeven wordt bij **transfer** naar een andere zorgvoorziening.

Hulpmiddelen

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ... **geïnformeerd en geadviseerd** wordt over die hulpmiddelen die beantwoorden aan zijn zorgnood en budget.

Intimiteit en seksualiteit

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat de zorgvoorziening een **duidelijk en positief beleid** heeft op omgaan met intimiteit en seksualiteit.
2. ... dat de zorgverleners **opgeleid zijn** in dit thema en dat ze het beleid van de organisatie kennen.
3. ... dat de persoon met dementie wordt ondersteund bij vragen en problemen omtrent intimiteit en seksualiteit. De organisatie heeft **oog voor zijn intimiteits- en seksualiteitsbeleving**.
4. ... dat de **omgeving** waar de persoon met dementie woont/verblijft die intimiteit en seksualiteit mogelijk maakt.
5. ... dat de persoon met dementie **wordt beschermd** bij vermoeden van dwang, schade door seksuele handelingen of intimidatie door andere personen met een zorgnood, medewerkers of derden.

Vrijwilligerswerk bij personen met dementie

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... de persoon met dementie en zijn mantelzorgers **geïnformeerd zijn** over het aanbod aan vrijwilligerswerkingen die hun kwaliteit van leven zouden kunnen optimaliseren.
2. ... vrijwilligers zich **welkom en gewaardeerd** voelen in de zorgvoorziening.
3. ... vrijwilligers **opgeleid en begeleid** worden in de zorg voor mensen met dementie.

Architectuur en inrichting

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ... **visueel overzicht** heeft over de verschillende ruimtes van de woning, de wooneenheid, de afdeling, het dagverzorgingscentrum ...
2. ... verblijft in ruimtes met een **duidelijke functie en afbakening**.
3. ... verblijft in een **persoonsondersteunende** omgeving: gezellig, uitnodigend, gepersonaliseerd en herkenbaar.
4. ... **bewegingsvrijheid** heeft tussen zijn eigen kamer en de gemeenschappelijke ruimtes en daarbij toegang heeft tot een buitenruimte. (voor een residentiële setting)
5. ... een **zintuiglijk comfortabele omgeving** (visueel, olfactorisch en akoestisch) ervaart.

Betekenisvolle dagbesteding

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ... zijn dag doorbrengt met **betekenisvolle, stimulerende** en **ontspannende** bezigheden die afgestemd zijn op zijn interesses, voorkeuren en mogelijkheden.
2. ... een **rol** kan (blijven) **opnemen** voor de personen met wie hij samenleeft of tijd doorbrengt.
3. ... deze betekenisvolle activiteiten op zijn **eigen ritme** kan doen (en niet louter op het ritme van de organisatie).
4. ... **ook** in het **weekend, 's avonds of op feestdagen** tot betekenisvolle activiteiten kan komen.
5. ... wordt geprikkeld tot **fysieke activiteit**, binnen zijn mogelijkheden.
6. ... alle kansen krijgt om **buiten** te zijn en van de natuur te genieten.

Cultuur

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... de persoon met dementie **toegang heeft** tot verschillende vormen van cultuur die aansluiten bij zijn interesses en talenten.
2. ... de persoon met dementie **actief gestimuleerd wordt** om zijn talenten te verkennen in diverse kunstvormen.
3. ... de persoon met dementie dit zowel bij hem **thuis** (of in de residentiële setting) als **in de maatschappij** zelf kan doen.
4. ... de zorgvoorziening actief **duurzame partnerschappen** aangaat met kunst- en cultureelerfgoedactoren.

Maatschappelijke participatie

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ... **aangemoedigd** wordt om deel te nemen aan het maatschappelijke leven, als hij daar behoefte aan heeft. Dit op de plaats waar hij woont/verblijft en ook in de buurt, stad en wijdere omgeving.
2. ... indien nodig praktisch **ondersteund of begeleid** wordt door familie, vrijwilligers en professionele zorgverleners.

Vermissing

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat we zoeken naar de **behoeften** die **onderliggend** zijn aan het dwaalgedrag. Wij kiezen, samen met de persoon met dementie, de familie en/of de buurt, de meest geschikte aanpak die de vrijheid, autonomie én veiligheid van de persoon met dementie zoveel mogelijk garandeert.
2. ... dat de persoon met dementie beschikt over een zo volledig mogelijk ingevuld **vermissingsdocument** op de plaats waar hij woont of verblijft, als die aanpak voor zijn situatie aangewezen lijkt.
3. ... dat er **overdracht** van informatie is over de verschillende sectoren (bv. wanneer hij naar een centrum voor kortverblijf, dagverzorging of ziekenhuis gaat).
4. ... dat de medewerkers weten **welke stappen** ondernomen moeten worden bij een verdwijning.

Vrijheid en fixatie

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat de persoon met dementie zoveel mogelijk **vrijheid ervaart**.
2. ... dat het zorgverlenende team steeds eerst zoekt naar de **oorzaken** van iemands gedrag en naar **alternatieven** voor fysieke of chemische fixatie.
3. ... dat er in de zorgvoorziening een **protocol** gevolgd wordt indien fixatie toch aangewezen is.
4. ... dat er in de zorgvoorziening een **visie** op fixatie is, waarbij chemische en fysieke fixatie steeds bewust opgestart én afgebouwd worden.

Zorg voor mensen met een migratie-achtergrond

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat de persoon met dementie de **mogelijkheid** heeft om met zorgverleners **in gesprek te gaan** over zijn visie op zorg, zijn wensen en behoeften.
2. ... dat de persoon met dementie **zorg** krijgt die **afgestemd** is op zijn culturele opvattingen, wensen en behoeften.
3. ... dat we als zorgvoorziening stilstaan bij onze eigen waarden, mogelijkheden en grenzen en op basis hiervan een **beleid rond cultuursensitieve zorg** opbouwen.

Reminiscentie

Ik zorg ervoor dat de persoon met dementie ...

1. ... de **ruimte krijgt** om, samen met zijn naasten, zijn levensverhaal, zijn gewoontes en rituelen te delen met de zorgverleners als dat de zorg kan optimaliseren.
2. ... omringd is door zorgverleners die allemaal **op de hoogte zijn** van de belangrijkste elementen uit zijn levensverhaal – op voorwaarde dat hij dit wil delen.
3. ... ervaart dat de **zorg** zoveel mogelijk **afgestemd** is op de gewoontes en rituelen uit zijn leven en tegelijk rekening houdt met de huidige wensen en voorkeuren.

Zinbeleving

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... de persoon met dementie en zijn naasten **de keuzevrijheid hebben** om hun eigen levensbeschouwing te beleven.
2. ... de persoon met dementie en zijn naasten **de vrijheid aanvoelen** dat ze met hun zinvragen terecht kunnen bij de medewerkers.
3. ... de persoon met dementie en zijn naasten **geïnformeerd zijn** dat ze een beroep kunnen doen op een **levensbeschouwelijk medewerker**.
4. ... **zorgverleners** existentiële pijn opmerken, durven bespreken en kunnen doorverwijzen naar een levensbeschouwelijk zorgverlener.
5. ... er **tijdens besprekingen en in het dossier** uitdrukkelijk aandacht is voor zinvragen die leven bij de persoon met dementie.
6. ... **afgevaardigden** van de verschillende levensbeschouwingen **toegang krijgen** tot de zorgvoorziening.

Vroegtijdige zorgplanning

Ik zorg ervoor dat ...

1. ... de persoon met dementie of zijn vertegenwoordiger weet wat vroegtijdige zorgplanning is en hierover **geïnformeerd wordt** volgens eigen mogelijkheden.
2. ... zorgverleners **opgeleid** zijn in vroegtijdige zorgplanning en dat ze de richtlijn *Vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie* kennen.
3. ... de persoon met dementie of zijn vertegenwoordiger **proactief aangesproken** en **opgevolgd** wordt door zorgverleners in een traject vroegtijdige zorgplanning.
4. ... zorgverleners **over de verschillende settings heen** op de hoogte zijn van en communiceren over de wensen en behandeldoelen (continuïteit van zorg) en dat ze die ook in de praktijk brengen.
5. ... de zorgvoorziening een **visie op vroegtijdige zorgplanning** heeft. Er heerst een cultuur waarin praten over later vanzelfsprekend is.

Palliatieve zorg en levenseindezorg

Ik zorg ervoor ...

1. ... dat de persoon met dementie **tijdig gedetecteerd** wordt als palliatief, wanneer hij aan de voorwaarden (cf. PICT) voldoet.
2. ... dat het multidisciplinaire team bewuste keuzes maakt waarbij ze het **welbevinden** van de persoon met dementie, zijn **zorgdoelen** en **comfort** voorop stellen.
3. ... dat er **continuïteit in de zorg** (binnen en over settings heen) is, alsook een goede communicatie over de palliatieve zorgdoelen.
4. ... dat de persoon met dementie **holistische zorg/ondersteuning** krijgt waarbij men oog heeft voor zijn lichamelijke, psycho-emotionele, sociale en existentiële noden.
5. ... dat de zorgvoorziening een **ethisch beleid op palliatieve zorg en levenseindezorg** heeft.
6. ... dat **mantelzorgers** persoonlijk begeleid, geïnformeerd en ondersteund worden doorheen het palliatieve proces.